

[גור חלון](#)

משרד האוצר לניצול שואה: תוכיח שהיית בגטו

הרשות לזכויות ניצולי השואה דחתה תביעה של ניצול שואה בן 77 לתגמולים מאחר שלטענתם, הוא לא היה בגטו • הניצול הגיש ערעור, ובית המשפט הפך את החלטת הרשות

מנחם שטאובר 26/8/18

כיצד ניצול שואה שנחלץ מאימת הנאצים בעודו תינוק, ונשאר כמעט ללא ממסכים מזהים או בני משפחה מאותה התקופה שיעידו על היותו "דייר" הגטו, יכול להוכיח לרשויות המדינה כי הוא עומד בתנאים הדרושים לקבלת תגמולים מכוח חוק ההטבות לניצולי השואה? השאלה מסתבכת כאשר העדויות היחידות, שיש לאותו ניצול שואה, עומדות בסתירה או בספק למסמכים היסטוריים הקיימים בעניינו בארכיון יד ושם וכן בארכיונים נוספים ובהם מסמכים מתקופת מלחמת העולם השנייה.

בשאלה מורכבת זו, אשר שכיחותה הופכת לנדירה מיום ליום בשל מספרם ההולך ופוחת של ניצולי השואה, עסקה השופטת (בדימוס) דרורה בית אור, ביושבה כיו"ר ועדת הערעור לפי חוק נכי המלחמה בנאצים.

זהו סיפורו של יפים קריניץ, יליד רומניה בן 77, הגיש לפני כשנתיים תביעה לקבלת תגמולים מכוח חוק ההטבות לניצולי שואה - שנדחתה על ידי הרשות לזכויות ניצולי השואה במשרד האוצר.

אל תביעתו, צירף קריניץ, תביעה שהגיש ביוני 2015 לקרן סעיף 2 של ועדת התביעות, ובה צוין כי שהה בגטו באלטה ברומניה. אולם, תביעתו של קריניץ לקבלת ההטבות נדחתה על ידי הרשות, בין היתר, בשל קביעתה, כי לא התקיים לגבי קריניץ התנאי לפיו שהה במחנה ריכוז, בגטו או במחנה שעבדו בו עבודת פרך, הואיל ולא נמצאה הוכחה לשהותו שם. קריניץ לא אמר נואש, והגיש ערר לוועדת הערעור, בכדי שזו תהפוך את קביעת הרשות.

במסגרת הערר פירט קריניץ את סיפור משפחתו בשואה וסיפר כי עם פלישת צבאות גרמניה לברית המועצות בחודש יוני 1941 ("מבצע ברברוסה") והשנה בה נולד, התפצלה משפחתו: אביו ברח לברית המועצות. ואמו שהייתה בת 17, יחד עמו ועם אחיו של אביו שייקה קריניץ ז"ל, שהיה אז בן 14, נמלטו מעיר מגוריהם ועברו לעיר באלטה (אשר סופחה מאוקראינה לרומניה).

שם לפי עדות ששמע מדודו, נכלאו כולם בגטו באלטה בתנאים קשים וזאת, עד לשחרור הגטו בסוף חודש מרץ 1944.

לחיזוק טענותיו, צירף קריניץ לערר מספר מסמכים ובהם, אישור מהארכיון הממלכתי של אודסה (אוקראינה), ממנו עולה כי דודו שייקה ז"ל, שהה בגטו באלטה מספטמבר 1941 ועד אוגוסט 1943. בנוסף, צירף קריניץ תצהיר בשבועה מטעם דודו ובו מצהיר האחרון בחודש מאי 2015 (ובטרם פטירתו), כי שהה בין השנים 1941-1944 בגטו באלטה, יחד עם אימו של העורר, ג'ניה קריניץ והעורר עצמו. עוד צוין, כי דודו של העורר, הוכר על ידי קרן סעיף 2 של ועדת התלונות כניצול שואה יוצא הגטו, וקיבל את הקצבה החודשית המגיעה לו, נוכח היותו ניצול שואה.

השאלה העיקרית עליה נסוב הערר, ואותה היו הצדדים צריכים להוכיח, היא האם קריניץ נכח או לא נכח בגטו באלטה בזמן מלחמת העולם השנייה.

בהתאם, במעמד הדיון שהתקיים בערר, נחקר קריניץ על ידי הצדדים.

במהלך חקירתו הראשית על ידי באי כוחו, עוה"ד דוד ידיד ומיטל בכר-ורמוכת, ממשרד דוד ידיד עורכי דין ונטריון, גולל קריניץ בפני הוועדה (שהורכבה בהסכמת הצדדים מהשופטת בר-אור בלבד), את סיפור חייו וכן את הרגע בו נתגלה לו מפיו של דודו, "מה היה במלחמה", לרבות עובדת שהותו בגטו באלטה אשר לא הייתה ידועה לו עד אז.

בחקירתו הנגדית, נשאל קריניץ על ידי בא כוח הרשות, עוה"ד שרון ברלינר קרופל, לגבי זהותם של בני משפחה נוספים ועומת עם מסמכים שהצגיה הרשות ומהם עולה (לטענתה), בין השאר, כי אמו של העורר נולדה בשנת 1914 ולא 1924 וכיהנה כשופטת עממית.

לפי החלטת וועדת הערעור, עיקר טיעוני הרשות לדחיית הערר של קריניץ, הינם העדר ראיה אובייקטיבית להימצאותו של קריניץ עם אימו ודודו בגטו באלטה.

בהקשר זה ציינה הרשות בסיכומיה בפני הוועדה, כי בעוד שלגבי שייקה ז"ל, קיים מסמך מהארכיון המעיד על כך ששהה בגטו באלטה; בכל הקשור לקריניץ, קיימים מסמכים רשמיים מארכיון יד ושם והארכיון הממשלתי הרוסי, "לפיהם עולה בבירור כי אימו של העורר פונתה יחד עם הוריה ואחיותיה לרוסיה עוד בשנת 1941".

מנגד השיב קריניץ, כי המסמכים שהגישה הרשות בעניינה של אמו ומשפחתה, "מעוררים ספק באשר לזהותה של האשה שרשומה שם לכאורה". זאת לטענתו, ובין היתר, נוכח העובדה שהשם המופיע במסמך ("בורדה זניה בת יפים"), שנת לידתה ומקצועה, עומדים בסתירה לסיפור חייה האמיתי.

כתגובה מציין קריניץ, כי בשנת 1941, שם משפחתה של אמו היה כבר קריניץ (ולא "בת יפים"), שכן כבר הייתה נשואה לאביו באותו. עוד נטען כאמור, כי אמו נולדה בשנת 1924 וכי לא הייתה שופטת עממית, אלא עקרת בית.

קריניץ הסתמך בטענותיו, בין השאר, על מצבת אמו (שבה נכתבה שנת לידה שונה מהשנה לה טוענת הרשות), וכן על מידע שהיה מצוי בידיו, כי אמו לא הייתה שופטת אלא עקרת בית וכי חייה היו קצרים וכבר ב-1951, בהיותה בת 27, נפטרה עקב שהייתה בגטו.

בנוסף מציין קריניץ, כי המדינה לא יכולה להסתמך על המסמך הנוגע לכאורה למעברם של משפחת אימו לרוסיה בשנת 1941 וזאת נוכח העובדה ששמו נעדר מאותו מסמך, למרות שהיה כבר בשלב זה בן החיים.

תביעות של ניצולי שואה רבים מתבררות על פי עדויות שמועה

בפסק דין קצר, תמציתי ואנושי, מצאה השופטת בר-אור, כי יש מקום להכיר בקריניץ כזכאי לתגמולים מכוח חוק ההטבות. זאת, נוכח קביעתה העקרונית, כי קריניץ הוכיח ברמה מספקת ששהה בגטו באלטה בזמן המלחמה.

וועדת הערעור קבעה כי "אמנם עדותו של העורר נתמכת לכאורה רק בעדותו של שייקה, דודו", אך ראיות הרשות "מעלות ספק באשר לזהותה של האישה שמופיעה לכאורה כמי שהיא אימו של העורר".

לפי עמדת וועדת הערר, תביעות של ניצולי שואה רבים מתבררות על פי עדויות שמועה. זאת לדברי הוועדה, מטבע הדברים והנסיבות ובכלל אלה: חלוף עשרות שנים מתום המלחמה, העדר תיעוד ורישומים וגילם של העוררים שהיו ילדים בעת המלחמה.

במקרה של קריניץ, מוסיפה הוועדה, עלה ספק באשר לזהותה של האישה, שנטען על ידי הרשות, כי היא ג'ניה, אימו של העורר.

ספק זה קובעת השופטת בית-אור, אליו מצטרפת העובדה שהמחוקק בחר שלא להחיל את דיני הראיות הרגילים על וועדת הערר, מוביל למסקנה כי על וועדת הערעור "לנקוט גישה גמישה בעניינו של העורר".

קיומו של הספק, יחד עם עדותו של שייקה ז"ל והפעלתה של הגישה הגמישה, מטילים את הוועדה לקבל את המסקנה כי ג'ניה שהתה בגטו באלטה יחד עם בנה קריניץ ועם דודו שייקו.

נוכח קביעות אלה, קיבלה וועדת הערעור את עררו של קריניץ, ופסקה כי הוא זכאי לתגמולים מכוח חוק ההטבות מיום הגשת התביעה לרשות על פי חוק ההטבות.

גילוי מלא: השופטת (בדימוס) דרורה בית אור היא אמה של כתבת "גלובס" טל שניידר